[א]והא קיימא לן דרבנן ועוד האמר ר' יוסי בן ר' חנינא [ב]בדף של מתכת מחלוקת לעולם רבנן היא (א)ושאני שאיבה דרבנן אי הכי אפי' חקקו ולבסוף קבעו נמי שאני התם דאיכא תורת כלי עליו בתלוש בעי רב יוסף מי גשמים שחשב עליהם להדיח את האיצטרובלין מהו (א) לזרעים אליבא דרבי אליעזר דאמר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע לא תיבעי לך כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי אינו כקרקע מאי תיקו [ג]שלח ליה רב נחמיה בריה דרב יוסף לרבה בריה דרב הונא זוטי לנהרדעא כי אתיא הך איתתא לקמך אגבה

אלא לעולם רבנן. דדף הוא. ודקשיא לך גבי ליטור אפילו קבעו ולבסוף חקקו נמי יפסול למקוה לרבנן דמטמאי ליה גבי דף וחשיבי ליה כלי בכל עניים אפי' בקבעו ולבסוף חקקו שאני שאיבה דרבנן כדפרישית לעיל הלכך גבי ליטור הוא דמקילי רבנן ואמרי אינו פוסל בקבעו ולבסוף חקקו אבל לגבי דף דטומאתו מן התורה לעולם טמא אפי' בקבעו ולבסוף תקנו דסבירא להו לרבנן דכל המחובר לקרקע אינו כקרקע: א"ה. דלרבנן הכל שוה בין קבעו ואח"כ חקקו בין חקקו ואח"כ קבעו לא בטיל לגבי קרקע וחשיב כלי גמור וגבי שאיבה הוא דאקילו לבטלו אגב קרקע אפי' חקקו ולבסוף קבעו נמי לא יפסול מקוה ולבטיל אגב קרקע: ומשני התם דאיכא תורת כלי כו'. וכל כך לא רצו להקל דאין לך שאיבה גדולה מזו הואיל והוה שם כלי עליה קודם שהוקבע בקרקע ואי לא חשבת ליה כלי בטלה גזירתם לגמרי: בעי רב יוסף מי גשמים. שהיו יורדין וחישב עליהן שידיחו האיצטרובלין מהו שאותן גשמים יכשירו זרעים אם נפלו עליהן לקבל טומאה דתנן (מכשירין פ"א מ"א) כל משקה שתחלתו לרצון אע"פ שאין סופו לרצון מכשיר והכא נמי כיון דניחא ליה בירידתן לצורך איצטרוביל אע"ג דלא ניחא ליה בירידתן על הפירות הוי הכשר ובלבד שיהא איצטרוביל חשוב כתלוש דלא מהני מחשבתו ולא קרינא ביה וכי יתן(ג) אלא היכא דמחשב שירדו על דבר תלוש כדאמרינן בפ"ק דשחיטת חולין (דף טז.) תלוש ולבסוף חיברו לענין הכשר זרעים מחלוקת דתנן(ד) הכופה קערה על גבי הכותל כו' ופרכינן רישא לסיפא ודייקינן מינה דכותל בנין חשוב תלוש ואם חישב שיודח הרי זה בכי יותן אבל בכותל מערה שהוא מחובר מעיקרו לא מהניא מחשבתו להכשיר זרעים ובתורת כהנים(ה) יליף מקראי דבעינן מחשבה לצורך דבר התלוש והאי איצטרוביל נמי תלוש ולבסוף חיברו הוא ואליבא דרבנן דלעיל [סה:] דפליגי במכתשת קבועה קמיבעיא ליה כדמפרש ואזיל אי סבירא להו דתלוש ולבסוף חיברו לענין הכשר זרעים הוי תלוש או לא: **אליבא דר' אליעזר לא תיבעי לך.** דודאי חשיב מחובר ולא מיבעיא איצטרוביל דדמי לקרקע טפי ממכתשת קבועה דודאי חשיב מחובר אלא אפילו מכתשת קבועה דחשבו לה רבנן תלוש פליג איהו ואמר כל המחובר כו' והא ליכא למימר דטעמיה(ו) התם משום דבעינן יפה מוכר דהא כללא קאמר ועוד דשמעינן ליה גבי דף דמטהר אפי' בתקנו ולבסוף קבעו ואליבא דרבנן דדף נמי לא קמיבעיא ליה דודאי תלוש ולבסוף חיברו הוי תלוש כדקא חשיבי ליה תלוש גבי טומאה אפי' בקבעו ולבסוף תקנו והוא הדין להכשיר: **כי תיבעי לך אליבא.** דהנהו רבנן דלעיל דפליגי עליה דרבי אליעזר במכתשת קבועה מאי מי אמרינן היינו טעמייהו דסבירא להו דכל תלוש ולבסוף חיברו חשיב תלוש והלכך לא מכר את הקבועה והוא הדין לגבי הכשר טומאה וכיון דטעמייהו משום דחשיבי ליה תלוש לא מבעיא היכא (ג) דחשיב להדיח מכתשת קבועה דמכשירין אלא אפילו חשיב להדיח בהן איצטרוביל מכשיר את הזרעים דעל כרחך טעמייהו גבי איצטרוביל

יהא טהור ת"ל אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים ויש לדחות דאסמכתא היא כמו כמה דרשות דתורת כהנים ועוד מביא ראיה ר"ת דתנן במס' מקוואות בפ"ב (מ"ד) ר' אליעזר אומר רביעית בתחלה פוסל את המקוה ושלשה לוגין על פני המים ומדמחמיר בתחלה טפי מבסוף ש"מ דבתחלה פוסלין מדאורייתא ויש לדחות דהא דאחמיר רבי אליעזר בתחלה ברביעי' משום דרביעית הוא שיעור טבילה למחטין ולצינורות וכבר יש שם פסול מקוה עליהם ולר"י נראה דאפי' כולו שאוב דרבנן כדמשמע בתוספתא דמקוואות דתניא בפרק שני מקוה שהניחו ריקן ובא ומצאו מלא כשר מפני שזה ספק מים שאובין למקוה ומדקא מכשר ליה זה מספק ש"מ דכולו שאוב מדרבנן וליכא למימר דלאו בכולו שאוב איירי אלא כשהיה בו מים אך שהיה חסר דאם כן הוה ליה למימר שהניחו חסר דריקן משמע לגמרי ריקן שלא היה בו מים כלל ועוד אמר בפ"ק דפסחים (דף יז: ושם) גבי משקין בית מטבחיא בכלים טמאים בקרקע טהורים ומפרש התם דבקרקע טהורים משום דחזי להטביל בהן מחטין וצינורות אלמא אפי' כולו שאוב חזי להטביל בו דבשאוב מיירי מדמפליג בין כלים לקרקע וסתם משקין בית מטבחיא נמי שאובין הם ורשב"א דוחה דהכי קאמר בכלים טמאים פי' שהיו בכלים אע"ג דהשתא הן בקרקע ולפי שהיו שאובים בקרקע שלא היו מעולם בכלים טהורים והר"ר משה מפונטויז"א דוחה דאע"ג דשאיבה דאורייתא היא בקרקע טהור משום(ז) שאפשר בלא המשכה דכי נפלו מן הכלי לרצפה שהיא חלקה מימשכי אילך ואילך והוה ליה כשאיבה שהמשיכה כולה דכשרה ובפרק קמא דתמורה (דף יב.) דלא מכשיר המשכה אלא כי איכא כ"א סאה במקוה אפשר דהיינו מדרבנן ומ"מ בשלמא אי כולו שאוב מדאורייתא היינו דגזרו חכמים ג' לוגין מים שאובין פוסלים אטו כולו שאוב ודוקא בשלשה לוגין גזרו שהן ראוין לרחיצת אדם כדאמרינן בפרק קמא דשבת (דף יד.) בתחלה היו טובלין במערות סרוחים ונותנין על גביהן ג' לוגין מים שאובין כו' אבל אי כולו שאוב דרבנן אמאי גזרו כלל בשאיבה וי"ל גזירה שמא יטבול בכלי דדומיא דמעין אמר רחמנא שהן בקרקע ומההוא מקוה שהניחו ריקן ארשב"א דאדרבה יש להוכיח דכולו שאוב דאורייתא דקתני כשר מפני שזה ספק מים שאובין וחזקת המקוואות כשרות שאדם אינו עושה מקוה אלא לטבול בו ואינו ממלא אותו מסתמא מים שאובים אלא מים כשרים לטבילה משמע דוקא משום חזקה הוא דכשר הא לאו הכי פסול דספיקא דאורייתא לחומרא תדע דקתני סיפא ליטור המקלא למקוה והמכתשת נתונה בגלדו ספק מן הליטור למקוה ספק מן המכתשת למקוה פסול מפני שהפסול מוכיח ואם יש בו רוב מקוה כשר מפני שיש ספק מים שאובים למקוה ומדמכשר כשיש בו רוב מקוה מספק וכשאין רוב פסול משמע דרובו שאוב דאורייתא ועוד תניא התם שני מקוואות אחד שאוב ואחד כשר וטבל באחד מהן מטומאה חמורה ועשה טהרות הרי הן תלויות ומדלא מטהרין מספק אלמא כולו שאוב דאורייתא והראיות לא נראו לר"י עוד האריך רשב"א ועוד אומר ר"ת דדוקא במקוה חסר פוסלים מים שאובין אבל במקוה שלם כל מים שאובין שבעולם אין פוסלין אותו ושמה כתב ראיות ממסכת מקוואות ואין להאריך ואכתוב ראיה אחת דתנן התם פרק ששי (מ"ח) היה בעליון מ' סאה ובתחתון אין כלום ממלא בכתף ונותן בעליון עד שירדו בתחתון מ' סאה משמע אע"פ שרוב מים שאובין אין נפסל כיון שהיה שלם דהא אי אפשר אם לא נתן בעליון יותר מארבעים סאה: **בעי** רב יוסף מי גשמים שחישב עליהם להדיח בהן את האיצטרובלין מהו להכשיר בהן את הזרעים. פירש הקונטרס דבכל תלוש ולבסוף חיברו מיבעיא ליה לענין הכשר זרעים ואליבא דרבנן דמכתשת ואין נראה לר"י דאם כן לימא סתמא תלוש ולבסוף חיברו לענין הכשר זרעים לרבנן מהו כדנקיט בפרק קמא דחולין (דף טז. ושם) ולא הוה ליה למינקט איצטרוביל טפי משאר מילי ועוד דאין סברא לדמות הכשר זרעים למכר שתהא מכתשת חשובה כתלוש לענין הכשר זרעים כמו שחשובה לענין מכר ועוד דלענין שחיטה נמי תיבעי לרבנן תלוש ולבסוף חיברו מהו אי הוי כתלוש או לא ועוד דפירש דלרבנן דדף לא מיבעיא ליה דלדידהו ודאי הוי כתלוש א"כ אדמיבעיא ליה לרבנן דמכתשת אי סבירא ליה כר' אליעזר או כרבנן דדף לענין הכשר זרעים תיבעי ליה לענין טומאת דף גופיה דאיפליגו בה רבי אליעזר ורבנן ועוד כיון דלרבנן דדף פשיטא ליה דהוה כתלוש ה"נ לרבנן דמכתשת דאמאי אית לן למימר דפליגי הני רבנן דרבי אליעזר אהנך רבנן דר"א ועוד דאינו מחלק בין דף למכתשת לכותל ואיצטרוביל ובפרק קמא דחולין (דף טז:) מחלק בין סכין הקבועה לגור היוצא מן הכותל דקאמר שאני סכין דלא מבטל ליה ונראה לר"י דלרבנן דדף מיבעיא ליה דחשבי ליה לדף תלוש לענין טומאה והוא הדין לענין הכשר זרעים דהכשר וטומאה דמו אהדדי ואליבא דמאן דאמר בפ"ק דחולין (דף טז. ושם) דתלוש ולבסוף חיברו דכותל בנין לענין הכשר זרעים הוי כמחובר והשתא מיבעיא ליה לרבנן דדף ומכתשת דכולהו רבנן דרבי אליעזר מסתמא חדא ניהו באיצטרוביל מהו ובאיצטרוביל דוקא מיבעיא ליה והכי קמבעיא ליה איצטרוביל דבטל לגבי קרקע גבי מכר לרבנן דמכתשת אי הוי בטל לגמרי כמו כותל וחשיב נמי מחובר לענין הכשר זרעים או דלמא לענין הכשר זרעים לא חשיב מחובר כמו כותל אלא דוקא לענין מכר משום עין יפה אע"ג דלא מהני עין יפה לענין מכתשת היינו משום שאין סופה כל כך להתעכב בבית כמו האיצטרוביל ומיהו לענין הכשר זרעים לא חשיב האיצטרוביל מחובר לפי שעשוי לינטל יותר מכותל ואליבא דרבי אליעזר לא מיבעיא ליה דהא חשיב דף מחובר לענין טומאה והוא הדין לענין הכשר זרעים וכ"ש איצטרוביל והא דקאמר אליבא דרבי אליעזר לא תיבעי לך דאמר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע לאו דוקא נקט ההוא לישנא דהא ממכר אין להוכיח אהכשר זרעים אלא אמאי דמטהר בדף קא סמיך:

מעמלא

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ד מהל' מקוואות הל' א סמג עשין רמח:

לז ב מיי' פ"ה מהל' כלים הלכה כד:

* * *

רבינו גרשום

מדאורייתא היא: והא קי"ל. דמים שאובין האי דפסלי מדרבנן היא כדאמרי' במס' יבמות (דף פב:) היו עושין מקוה של מ' סאה ונטל סאה ונתן סאה כשר עד כמה אמר ר' יוחנן עד רובה יותר מרובה פסיל ליה. ל"א שאיבה לטבילה מדרבנן פסול ולא מדאורייתא דמן התורה כשר דלא מצינו בתורה שצריך מים חיים אלא זב דכתיב וכי יטהר הזב וגו': ועוד. קושיא אחריני הא אמר ר' יוסי בר חנינא בדף של מתכת מחלוקת. ר' אליעזר ורבנן דפשיטי כלי מתכת דאורייתא מיטמו ואפי' הכי קאמר ר' אליעזר כי קבעו בכותל טהור ולטעמיה אמאי חקקו ולבסוף קבעו פוסל את המקוה: אלא לעולם רבנן היא. דמטמו גבי דף של מתכת דאפי' קבעו בכותל לא קמבטל ליה: אי הכי. לטעמייהו בקבעו ולבסוף חקקו אמאי אינו פוסל את המקוה. היינו טעמא דשאיבה דרבנן היא ולאו מדאורייתא. אי הכי אפי' חקקו ולבסוף קבעו אמאי פוסל את המקוה: שאני התם דאיכא תורת כלי עליו בתלוש. משום הכי לא קמבטל אפי' ברבנן: בעי רב יוסף מי גשמים שחישב להדיח בהן את האיצטרוביל. שהוא מחובר לקרקע מי הוו חשיבי הני מים להכשיר הזרעים או לא. מי אמרינן דאין מכשירין כי היכי דגרסינן בשחיטת חולין הכופה קערה על הכותל אם בשביל שיודח הכותל אינו בכי יותן משום דחשיב דבר המחובר לקרקע וכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע ולא חשיב כלום ואם בשביל שיודח הקערה הרי זה בכי יותן. הא גופא קשיא. הא בכותל מערה דהוה מחובר מעיקרו אינו בכי יותן דקרקע הוי. בכותל בנין הרי זה בכי יותן משום דהוי תלוש ולבסוף חיברו דהוה תורת כלי עליו הכא נמי לגבי אצטרוביל המחובר לקרקע מכשירין מי גשמים או לא: אליבא דר' אליעזר דאמר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע לא תיבעי לך. דודאי אפי' בכותל בנין כקרקע דמיא ליה לקרקע דמי ואין מכשירין: כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי כל המחובר לקרקע אינו כקרקע. מאי מי אמרינן דהאי דקאמרי כל המחובר לקרקע אינו כקרקע לכל מילי קאמרי אפי' לגבי אצטרוביל ומכשיר או דלמא בעלמא בבנין כותל בנין אמרי' דאינו כקרקע דזימנין משנהו אבל גבי אצטרוביל כקרקע הוא כקרקע דמי ואין מכשירין: תיקו:

מסורת הש"ס

א) [כ"ק סו.], ב) כתובות סט., ג) [ויקרא יא], ד) [מכשירין פ"ד מ"ג], ה) [שמיני סוף פרשה ט], ו) [צ"ל משום שאי אפשר וכ"ה בב"ח]

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמ' מהו להכשיר בהן את הזרעים אליבא דר' אליעזר: (ב) רשב"ם ד"ה אליבא וכו' לטעמיה דר' אליעזר התם וכו' כדקחשבי ליה תלוש: (ג) ד"ה כי תיבעי וכו' היכא דחשיב להדיח המכתשת וכו' אפילו חשיב להדיח:

* * *

מוסף רש"י

ושאני שאיבה דרבנן. מה שהמקוה נפסל בג' לוגין מים שאובין, מדרבנן היא (ב"ק סו.). כי אתיא הך איתתא לקמך. אשה אחת באת לפני ר' נחמיה שהיה לה ליטול עישור נכסים כתקנתם של רבה בר רב הונא ובקשה ממנו לשלוח לו דבר מאתו שישתדל בדינה (כתובות סט.).